

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВАРТОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ЗВО

*О.В. Писарчук, к.е.н., доц., доцентка кафедри обліку і бізнес-консалтингу
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків*

Проблематика обліково-аналітичного моделювання вартості підготовки фахівців у контексті забезпечення фінансової стійкості закладів вищої освіти ґрунтується на глибинній суперечності між реальними потребами освітньої системи у ресурсному забезпеченні та формальними механізмами розрахунку вартості освітніх послуг, які домінують у діючому нормативно-економічному полі. У сучасних умовах воєнної дестабілізації, дефіциту бюджетних ресурсів і зростання конкуренції між ЗВО за здобувачів освіти проблема визначення економічно обґрунтованої вартості підготовки фахівців набуває принципового значення, оскільки саме вона формує фінансові можливості закладу щодо підтримання освітнього процесу, оновлення матеріально-технічної бази, забезпечення належного кадрового потенціалу та здійснення інноваційного розвитку. Наявні підходи до калькулювання вартості освітніх програм переважно залишаються фрагментарними, часто орієнтованими лише на формування контрактної ціни [1], і не відображають ані реальної структури витрат, ані специфіки підготовки за різними спеціальностями, що створює значну асиметрію між фінансовими потребами та фінансовими результатами діяльності закладів.

Критичною проблемою є методологічна невпорядкованість системи формування інформаційної бази для моделювання вартості підготовки. Відсутність уніфікованих підходів до віднесення прямих і непрямих витрат, різні трактування складу освітніх витрат [2], неоднаковий рівень деталізації облікових даних у різних ЗВО та низький рівень інтеграції між підсистемами фінансового, управлінського і статистичного обліку ускладнюють побудову достовірних моделей, здатних відображати реальну картину ресурсоспоживання. У результаті неможливо отримати зіставні та аналітично релевантні показники вартості освітніх програм, що суттєво обмежує потенціал стратегічного планування і ризик-орієнтованого управління у сфері вищої освіти.

Окремим проблемним блоком постає питання диференціації вартості підготовки фахівців за спеціальностями. Академічні програми різних галузей знань вимагають суттєво відмінних ресурсів від науково-дослідного оснащення до лабораторної інфраструктури, програмних комплексів, специфічних навчальних просторів або висококваліфікованих викладачів із рідкісними компетенціями. Попри це, індикативні чи регуляторно встановлені підходи часто не враховують цих відмінностей, обмежуючись середніми або усередненими вартісними орієнтирами. Як наслідок, виникає структурний дисбаланс, коли високовартісні спеціальності недофінансовуються, що ставить під загрозу якість підготовки, водночас спеціальності з нижчими витратами можуть формувати хибний профіцит, який не відображає реального економічного стану ЗВО.

Проблематика посилюється також обмеженою здатністю традиційних обліково-аналітичних систем забезпечувати глибоку інтерпретацію даних. У багатьох закладах відсутні інструменти, що дозволяють здійснювати сценарне моделювання вартості з урахуванням динаміки витрат [3], коливань контингенту здобувачів, зміни структури освітніх навантажень,

коливань енергетичних чи комунальних витрат, а також впливу цифрових і технологічних інновацій. Без таких аналітичних механізмів неможливо інтегрувати оцінювання вартості підготовки в систему стратегічного управління фінансовою стійкістю ЗВО, оскільки відсутня можливість прогнозувати майбутні фінансові потреби, ризики та точки фінансової вразливості.

Суттєвим викликом залишається недостатній рівень цифровізації аудиторно-аналітичних процесів. Нерідко дані про витрати формуються у розрізних форматах, що унеможлиблює їхню оперативну консолідацію та подальше використання у моделях управління. Відсутність інтегрованих систем управлінського обліку, інструментів бізнес-аналітики та цифрових платформ прогнозування призводить до того, що процеси калькулювання вартості залишаються трудомісткими [2], малогнучкими та схильними до помилок, що знижує достовірність фінансової інформації і унеможлиблює її ефективне застосування у стратегічному фінансовому менеджменті.

На концептуальному рівні проблематика моделювання вартості підготовки фахівців нерозривно пов'язана з питанням фінансової стійкості ЗВО. Сучасний заклад вищої освіти повинен формувати управлінські рішення, які ґрунтуються на прогнозній оцінці доходів і витрат, обґрунтуванні оптимальної структури фінансових потоків, визначенні економічної доцільності розширення або скорочення освітніх програм та підтриманні збалансованості між якістю підготовки й доступністю освітніх послуг. Без надійних обліково-аналітичних моделей вартості ці рішення втрачають системність, перетворюючись на реактивні дії, що загрожує формуванням фінансових дефіцитів, зниженням якості освіти та втратою конкурентоспроможності ЗВО на освітньому ринку.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що проблематика обліково-аналітичного моделювання вартості підготовки фахівців виходить далеко за межі технічної процедури калькулювання. Вона охоплює і методологічні аспекти формування інформаційного середовища, і інституційно-організаційні особливості управління ресурсами, і стратегічні вимоги до фінансової стійкості закладів вищої освіти. Її вирішення вимагає поєднання сучасних інструментів управлінського обліку, цифрової аналітики, уніфікації нормативної бази та розвитку культури прийняття управлінських рішень на основі достовірної, глибоко інтерпретованої обліково-аналітичної інформації. Саме в цьому контексті моделювання вартості підготовки фахівців постає не лише як техніко-економічна функція, а як стратегічний інструмент забезпечення стійкості, конкурентоспроможності та інноваційного розвитку ЗВО в умовах воєнних і поствоєнних трансформацій.

Використані джерела:

1. Труніна І. М., Пряхіна К. А., Андрієнко М. С. Ціноутворення на ринку вищої освіти України. *Ефективна економіка*. 2021. № 10. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.10.11
2. Коцкулич Т.Я. Калькулювання собівартості платних освітніх послуг у закладах вищої освіти як передумова формування економічно обґрунтованої вартості. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2019. № 1 (26). С. 96–107.
3. Юрчишена Л.В. Методологічні та практичні аспекти розробки моделі розрахунку повної вартості освітніх послуг. *Економіка і організація управління*. 2023. № 2 (50) С. 130-141. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.2.12>.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА”
КАФЕДРА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ ТА
ЕКОНОМІЧНИЙ НАУКОВИЙ ПОРТАЛ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
“ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА”
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ,
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ,
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ,
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА,
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ,
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»,
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ,
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА,
ГО «МІЖНАРОДНА ПРОФЕСІЙНА СПІЛКА АУДИТОРІВ»

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІННОВАЦІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
(В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА У
ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД)

МАТЕРІАЛИ
ХІХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

28-29 листопада 2025 року

Одеса – 2025

Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України (в умовах воєнного стану та у поствоєнний період): Матеріали XIX Всеукраїнської науково-практичної конференції (28-29 листопада 2025 року). — Одеса: Національний університет «Одеська політехніка», 2025. Том I. — 164 с.

Редакційна колегія:

д.е.н., проф. Філіппова С.В., д.е.н., проф. Волощук Л.О., к.е.н., доц. Черкасова С.О., к.е.н., доц. Кірсанова В.В., к.е.н., доц. Балан А.А., к.е.н., доц. Селіванова Н.М.

У збірнику представлено роботи науковців, фахівців-практиків, аспірантів, студентів, у яких висловлено результати теоретико-аналітичних досліджень та практичні пропозиції з питань обліково-аналітичного забезпечення інноваційної трансформації економіки України в умовах воєнного стану та поствоєнний період, а також дотичних дискусійних питань.

Участь у роботі конференції взяли фахівці Громадської організації “Міжнародна професійна спілка аудиторів” (м. Одеса), Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк), Донецького національного університету імені Василя Стуса (м. Вінниця), Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (м. Берегово), Запорізького національного університету (м. Запоріжжя), Карпатського інституту підприємництва (м. Хуст), Миколаївського національного аграрного університету (м. Миколаїв), Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” (м. Харків), Національного університету “Одеська політехніка” (м. Одеса), Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (м. Одеса), Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (м. Харків), а також представники бізнес-сектору різних регіонів України.

Тези надано в авторській редакції. За виклад, зміст, достовірність та якість наданих матеріалів відповідають автори.

Призначений для фахівців, науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти.